

УДК 08:001+37+908(477)

С 58

С 58 Сьомі Геретівські читання: наукові статті, тези доповідей та інші матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Тернопіль, Україна, 22 вересня 2023 року). Науковий, методичний, інформаційний збірник Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук. Тернопіль: ТОКІППО, 2023. 393 с.

У збірнику публікуються наукові статті, тези доповідей та інші матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «VII Геретівські читання», що приурочена 85 річниці від дня народження Ігоря Герети, проведеної на базі Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти 22 вересня 2023 р.

Усі матеріали збірника подаються у редакції авторів. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори.

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти
(протокол № 7 від 31 серпня 2023 р.)*

УДК 08:001+37+908(477)

©Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2023

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

НАУКОВИЙ, МЕТОДИЧНИЙ, ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК

VII ГЕРЕТІВСЬКІ ЧИТАННЯ

**НАУКОВІ СТАТТІ, ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ ТА ІНШІ
МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

22 вересня 2023 року

З М І С Т

ЗАГАЛЬНОМЕТОДОЛОГІЧНІ ПРАЦІ ТА НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ В КООРДИНАТАХ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ

<i>Аврамкіна Я. С., Титаренко С. А.</i> Ментальне здоров'я дітей дошкільного віку: проблеми та можливості.....	с. 8
<i>Алексєєва Н. Р., Смолянук Н. М.</i> Формування соціальної компетентності молодших школярів.....	с. 13
<i>Бабійчук Т. В.</i> Матеріали до заняття літературного клубу за романом «Тіні в маєтку Тарновських» Володимира Даниленка.....	с. 16
<i>Бабовал Н. Р., Бабовал Д. С.</i> Тайм-менеджмент як засіб удосконалення професійної діяльності педагога.....	с. 21
<i>Вамуш А. А.</i> Світоглядна символіка у металевих прикрасах населення Прикарпаття у давньоруський час	с. 26
<i>Виходцева К. Ю., Титаренко С. А.</i> Психолого-педагогічні умови виховання толерантності у дітей дошкільного віку.....	с. 30
<i>Вінник Н. Д., Коленко В. В.</i> Особливості девіантної поведінки підлітків під час воєнного стану: експериментальний аспект.....	с. 33
<i>Вітенко І. М.</i> Формування інноваційного освітнього середовища як вектор якісної освіти в умовах сучасних викликів.....	с. 38
<i>Волянук Б. О.</i> Цілюще джерело Степана Джуровського.....	с. 42
<i>Гайда В. Я.</i> Особливості STEM-орієнтованого освітнього середовища закладу загальної середньої освіти.....	с. 49
<i>Гала А. П.</i> Володимир Гнатюк – збирач народної творчості	с. 53
<i>Галатюк Т. Ю.</i> Засоби інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні методологічної культури учнів.....	с. 58
<i>Галатюк Ю. М.</i> Акмеологічна стратегія формування професійної компетентності учителя фізики Нової української школи.....	с. 63
<i>Ганаба С. О.</i> Особливості спілкування в освіті як проєктна рамка розвитку процесів соціальної інтеграції й злагоди.....	с. 68
<i>Глядик М. Б.</i> Самоствердження власної особистості, права бути собою у контексті реалізації повноцінних моральних відносин.....	с. 73
<i>Гринюка Б. М., Гринюка Х. М.</i> Розвиток Пліснесько-Підгорецького монастиря в XVII ст.....	с. 79
<i>Гудз М. С.</i> «Любити. Вірити і жити». Особливості художнього світу Олександра Смика.....	с. 84
<i>Гуріна С. С., Смолянук Н. М.</i> Особливості формування здорового способу життя у молодших школярів.....	с. 88
<i>Давидюк Л. В.</i> Вивчення роману Джона Бойна «Хлопчик у смугастій піжамі» на уроках літератури в 7 класі.....	с. 91

<i>Данилюк М. М.</i> Математика в освітньому контексті: від Тернопільщини до світового рівня.....	с. 96
<i>Демчук О. П.</i> Гіпердинамічний та гіподинамічний синдром як вторинні прояви мінімальної мозкової дисфункції.....	с. 101
<i>Дем'янюк О. Й.</i> Роль полковника Марка Безручка в обороні Замостя.....	с. 106
<i>Драбич Т. В.</i> Розвиток вмінь зі словотвору у дошкільників із третім рівнем загального недорозвитку мовлення.....	с. 110
<i>Жизномірська О. Я.</i> Формування стресостійкості особистості педагога: психологічний дискурс.....	с. 116
<i>Зінько В. В.</i> Особливості розвитку зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення третього рівня.....	с. 119
<i>Кавецький В. Є., Кавецька Р. Є.</i> Особливості організації діяльності команди супроводу дитини з ООП в умовах воєнного стану.....	с. 122
<i>Книш І. В., Бойченко М. А.</i> Трансформація ціннісної європейської освітньої парадигми (за даними сучасних досліджень).....	с. 127
<i>Кожолянко О. Г.</i> Професор Кожолянко – дослідник етнографії Буковини II половини ХХ – поч. ХХІ ст.....	с. 135
<i>Козир М. В.</i> Консультативна діяльність як професійний вектор коуча в освіті дорослих.....	с. 138
<i>Коненко Л. Б., Іваночко О. В.</i> Застосування технологій візуалізації інформації в освітньому процесі початкової школи.....	с. 143
<i>Корман М. М.</i> Емоційна компетентність педагога як основа взаєморозуміння в учнівському колективі.....	с. 149
<i>Коротюк З. М., Мерена Н. М., Ярмолицька С. О.</i> Резильєнтність – важливий ресурс особистості під час війни.....	с. 153
<i>Костюк С. В.</i> Два «Практичні» листи Степана Пахолка, адресовані Ігореві Гереті.....	с. 159
<i>Костюк Ю. В.</i> Впровадження інтелектуальних систем у процес оцінки ризиків інформаційної безпеки в безпроводових мережах.....	с. 162
<i>Кравцова І. В.</i> Єврейський меморіальний садово-парковий ландшафт міста Умань.....	с. 167
<i>Кухтяк С. Б.</i> Особливості патріотичного виховання молодших школярів..	с. 172
<i>Левицький В. Е.</i> Окремі клінічні особливості психічного інфантилізму.....	с. 175
<i>Леськів О. К., Ящик О. Б.</i> Ігрові технології як одна із форм навчально-виховного процесу в школі.....	с. 180
<i>Лига М. М.</i> Володимир Гнатюк – визначний український фольклорист.....	с. 189
<i>Лунаренко С. Є.</i> Дитинство і дитина в античному світі.....	с. 195
<i>Магера Т. В.</i> Вплив громадських організацій на формування громадянської компетентності сучасного школяра.....	с. 200
<i>Малієнко Ю. Б.</i> Багатоаспектність поняття «культура» у змісті державного стандарту базової середньої освіти.....	с. 203
<i>Маркевич Т. М.</i> Життєвий і творчий шлях Мирослава Коцюлима (за документами і матеріалами Державного архіву Тернопільської області).....	с. 205

Значною мірою досліджена і поховальна обрядовість буковинців, яка відзначається більшою консервативністю і, таким чином, меншою здатністю до часових трансформацій.

Третій том «Етнографії Буковини» вийшов у світ у 2004 році. Вже цю книгу автор присвятив буковинцям, які живуть у рідному краї, та тим, яких доля закинула далеко від материнської землі. Ця книга також видана завдяки внескам Українсько-Буковинської громади м. Торонто (Канада). В третьому томі на основі експедиційних матеріалів досліджена календарна обрядовість річного циклу (різдвяні свята, новорічні свята та Маланка, весняні свята та обряди, свята літнього календарного циклу, осінні свята обряди). Окремо автор подає основу народного календаря, а також детально досліджує витoki духовності українців Буковини [3, с. 325]. Неоціненним етнографічним матеріалом в книзі являються сценарії свят річного циклу.

Проаналізувавши вагомий науковий доробок професора Георгія Костянтиновича Кожолянка, слід сказати, що завдяки його фундаментальній праці «Етнографія Буковини», в етнографічній науці вперше в комплексі досліджено основні елементи та об'єкти як матеріальної, так і духовної культури буковинців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Кожолянко Г. К. Етнографія Буковин Т. 1. Чернівці: Золоті литаври, 1999. 383 с.
2. Кожолянко Г. К. Етнографія Буковин Т. 2. Чернівці: Золоті литаври, 2001. 424 с.
3. Кожолянко Г. К. Етнографія Буковин Т. 3. Чернівці: Золоті литаври, 2004. 387 с.
4. Шестаков Ю. П. Рецензія. Кожолянко Г. К. Етнографія Буковини. Т.1. *Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології*: збірник наукових праць. Чернівці: Золоті литаври, 2001. Т.1. С. 349–356.

УДК 374.7.048:004.9

Козир Маргарита Валентинівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри освітології та психолого-
педагогічних наук Факультету
педагогічної освіти Київського
університету імені Бориса Грінченка,
м. Київ

КОНСУЛЬТАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ПРОФЕСІЙНИЙ ВЕКТОР КОУЧА В ОСВІТІ ДОРОСЛИХ

Відповідно до визначення Міжнародної Федерації Коучингу (ICF), що розпочала свою діяльність в 2017 році в Україні, коучинг – це партнерство з клієнтами у процесі розумового та креативного мислення, що надихає клієнта підвищити особистий та професійний потенціал [9].

Як визначає О. Орхіменко, поняття «коучинг» походить від англійського слова coaching та означає систематичне співробітництво, що сфокусоване на рішенні та орієнтоване на результат, у ході якого коуч сприяє покращенню виконання завдань, збільшенню життєвого досвіду, самостійному навчанню та особистісному зростанню людей [8].

Т. Гелвей стверджував, що коучинг – це методика розкриття потенціалу особистості, у якій сам гравець знаходить власний, кращий шлях розвитку власних здібностей для досягнення результатів. [3, с. 55]

На основі зазначених вище трактувань поняття «коучинг», можемо стверджувати, що коучинг – це методика розкриття потенціалу людини на засадах партнерства між коучем і клієнтами й спрямована на підвищення інтелектуального, творчого та професійного досвіду клієнта відповідно до галузі, в якій був запит.

В освіті коучинг передбачає процес індивідуального керівництва, під час якого академічний коуч використовує активне слухання та опитування, з метою допомогти студенту зосередитись на своєму досвіді навчання, вирішити проблему та працювати над досягненням поставленої мети. О. Рудницьких стверджує, що коучинг в освіті у контексті вищої освіти – це технологія, яка вимагає таких відносин від викладача зі студентами, під час яких завданням педагога стає організація процесу самоосвіти та самостійного пошуку оптимальних рішень та відповідей на запитання, які їх цікавлять. Іншими словами, це процес який штовхає здобувачів освіти (незалежно від їх віку) до шляху самопізнання [8, с. 108–114].

О. Проценко зазначав, що коучинг в освіті є механізмом, який дає особистості можливість розвиватись та досягати певних цілей в житті [10].

Відповідно до зазначених вище трактувань поняття «освітній коучинг», можемо стверджувати, що коучинг в освіті – це така система взаємовідносин між коучем та студентами (незалежно від віку студентів, та чи є вони учасниками формального навчання), що має на меті індивідуалізацію навчального процесу, побудови такої освітньої траєкторії, за якої студент зосереджується на своєму досвіді навчання та індивідуальному розвитку, ґрунтуючи свій освітній процес на саморозвитку та процесі самопізнання.

Теоретичні засади коучингової діяльності вивчали такі зарубіжні вчені як: Т. Гелвей, Т. Голві, М. Дауні, Е. Парслоу, Дж. Уїтмор та інші. Серед вітчизняних науковців, що вивчали коучинг, в тому числі й коучинг в освіті, можемо виділити: О. Єфімова, С. Романова, С. Шевчук та інші.

Коучингову діяльність здійснює спеціаліст – коуч, тобто людина, яка володіє коучинговою технологією, знає на яких принципах та засадах вона ґрунтується, вільно володіє методиками коучингової діяльності та планує свою роботу так, щоб при взаємодії з клієнтом працювати на засадах довіри, надихати людину займатись саморозвитком та самостійним пошуком відповідей на власні запитання.

Коучингова діяльність містить коучингову взаємодію та коучинговий процес. Під коучинговою взаємодією розуміють такий вид розмови, під час якої використовується принцип активного слухання, ставляться бездоганні та необхідні запитання, пов'язані з професійним та практичним досвідом клієнта, а також його рівнем емоційного інтелекту задля підвищення рівня обізнаності клієнта та спонукання до прийняття відповідальності за власні дії та рішення на себе.

З урахуванням особливостей сфери освіти можна виокремити такі види коучингової взаємодії, які можна застосувати в освітньому коучингу: індивідуальний коучинг; груповий коучинг; системний коучинг; управлінський коучинг; проектний коучинг тощо.

У термінологічних словниках поняття «консультування» розглядається як процес діяльності професійних організацій або приватних осіб з метою надання їхнім клієнтам незалежних порад (консультацій) із будь-якої теми без безпосереднього втручання у процес втілення цих порад у життя. Надання консультативних послуг є багатофункціональною діяльністю та використовується в багатьох сферах життя, зокрема: політична, соціальна, економічна, психологічна, педагогічна та інші [3]. Консультативну діяльність також часто розглядають відповідно до відносно нового терміну – консалтинг. Своєю чергою консалтинг розглядають як процес розкриття будь-якого питання всебічно, надаючи комплексний аналіз проблеми, відповідно до якої був запит, висвітлюючи абсолютно всі моменти проблеми, що розглядаються, як позитивні, так і негативні. За клієнтом залишається обов'язок та право вибору оптимального розв'язання проблеми та прийняття цього рішення [8].

Можемо стверджувати, що консультування – це процес надання незалежних порад відповідно до запиту розв'язання проблеми, під час якої відповідальність за рішення запиту клієнт має взяти на себе, в той час, як фахівець допомагає розглянути всі можливі наслідки після прийняття будь-якого можливого рішення.

Відповідно до зазначеного вище можемо стверджувати, що консультативна діяльність – це процес взаємодії професіонала з певної сфери діяльності (консультант, психолог, коуч в освіті тощо) з клієнтом, з метою надання незалежних порад (консультацій) з приводу запита клієнта, побудова траєкторії розв'язання проблеми, а також аналіз отриманих результатів. Своєю чергою консультативна діяльність коуча в освіті дорослих – це процес взаємодії коуча і клієнта з метою розв'язання питань з приводу освіти, визначення освітньої траєкторії клієнта. Під час консультативної діяльності коуч не дає чіткої відповіді на запитання, а наптовхує клієнта до знаходження відповіді в собі та прийнятті оптимального рішення. Консультацію в академічного коуча можуть отримати: студенти, люди, які збираються відновити власний освітній процес і мають з цим проблеми, вчителі шкіл, викладачі ЗВО.

У працях науковців (Дж. О'Коннор, Дж. Уїтмор) подано широкий спектр функцій, які виконує коуч при проведенні консультативної діяльності. Залежно від свого професіоналізму та запитів клієнта коуч може виконувати такі функції при консультуванні: розвиваючу; мотивуючу; методичну; партнерську; мобільну; креативну; атестаційну; фасилітаційну [1, с. 191–195].

Під час консультативної діяльності академічний коуч може та повинен використовувати методики (технології), які притаманні абсолютно всім видам коучингу, оскільки більшість із них легко адаптуються під потребу клієнта, який прийшов із запитом в сфері освіти.

Таким чином, коуч в освіті – це людина, яка допомагає здобувачам, викладачам та людям, які ще тільки намагаються розпочати власне навчання, поставити освітні цілі та досягати їх, адже академічний коуч разом із клієнтом вибудовує його освітню (наукову) траєкторію та допомагає знайти відповідь на питання «як досягти цілі?». Основою коучингової діяльності коуча в освіті є консультативна діяльність, на якій і ґрунтується вся взаємодія з клієнтом. Під час своєї роботи коуч має дотримуватись принципів, функції та методів консультативної діяльності, щоб ефективно досягати поставлених цілей разом зі своїм клієнтом. Отже, коучингова діяльність є альтернативою традиційним консультаціям, організації та керівництву самостійної науково-дослідницької діяльності студентів, стажуванню та підвищенню кваліфікації педагогічного складу. Проте консультативна діяльність коуча залишається його провідною фаховою діяльністю, змінивши форми, методи та підходи до проведення консультацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Кавецький В. Є. Особливості консультування педагогів в умовах нових суспільних викликів. *Розвиток професійної майстерності педагога в умовах нової соціокультурної реальності : збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції*. м. Тернопіль, Україна, 15–16 квіт. 2021 р. Тернопіль : Тайп, 2021. С. 191–195.
2. Красюк І. Коуч-технології в освітянській практиці / І. Красюк, І. Удріс. *Освіта і суспільство VI : міжнародний збірник наукових праць* / під ред. Т. Несторенко, Р. Бернатової; Бердянський державний педагогічний університет. Ополе, 2021. С. 256–262.

3. Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В. Освіта дорослих: короткий термінологічний словник / авт.-упор. Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В. К.; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2014. 108 с.
4. Лук'янова Л. Концепція освіти дорослих в Україні / Л. Лук'янова. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2011. Вип. 3(1). С. 8–16. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/OD_2011_3\(1\)_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/OD_2011_3(1)_3).
5. Марчук А. В. Андрагогіка : навч. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 300 с.
6. Мельниченко О. В. Андрагогічні принципи освіти дорослих та забезпечення якості неперервної педагогічної освіти / О. В. Мельниченко. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2020. URL: <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/214/308>.
7. Методичні рекомендації щодо впровадження технології коучингу в освіті / Оксана Цуранова та ін. *Acta Pedagogica Volynienses*. 2021. № 6. С. 108–114.
8. Охріменко О. О. Міжнародний консалтинг : навч. посіб. / О. О. Охріменко, А. Д. Кухарук. К. : НТУУ «КПІ», 2016. 184 с.
9. Прохоровська С. Коучинг як інструмент управління персоналом. *Актуальні проблеми менеджменту та публічного управління в умовах інноваційного розвитку економіки* : матеріали доп. II Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. Тернопіль, 28 трав. 2021 р. / редкол. : Р. Р. Августин, А. Ю. Васіна, Т. Л. Желюк та ін.; відп. за вип. М. М. Шкільняк. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. Ч. 1. С. 161–163. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/43026>
10. Проценко О. Коуч-технології у формуванні життєвої компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. Вип. 29 (82). С. 330–334.

УДК: 378.3. 091.2 (045)

Коненко Лариса Богданівна,
методист, завідувач відділу дошкільної та початкової освіти Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти, м. Тернопіль;

Іваночко Ольга Василівна,
методист відділу дошкільної та початкової освіти Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти, м. Тернопіль

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Наш сучасний світ зазнав революційних змін майже в усіх галузях науки, техніки, технологіях. Ці трансформаційні зміни безумовно торкнулися й ланок освіти. Сучасні діти (Z) значно відрізняються від попереднього покоління ходом думок, швидкістю розвитку, можливістю навчатися в Інтернеті. Таке

покоління має «кліпове» мислення і сприймає світ як ряд практично не пов'язаних подій і фактів, мислить глобально, швидше задає питання, ніж отримує на них відповіді, проводить із електронними пристроями більше часу, ніж з однолітками.

Сучасні діти швидше сприймають інформацію, складніше запам'ятовують, але вміють шукати дані. «Зети» швидко перемикають свою увагу. Вони візуали, не визнають авторитету старших та відчують свою індивідуальність.

Через надлишок інформації сучасним дітям часом дуже складно сконцентруватися та зосередити увагу на головних та істотних моментах та критично мислити. Тому постає досить актуальна проблема виділення істотного і відокремлення надлишку інформації. Дітей треба вчити аналізувати і систематизувати дані.

Саме візуалізація дозволяє підсилити мотивацію навчання шляхом активного діалогу здобувача освіти з комп'ютером; різноманітністю й барвистістю навчального контенту (текст + звук + колір + анімація); шляхом орієнтації навчання на успіх (дозволяє довести до розв'язання будь-яке завдання, спираючись на необхідну підказку). Візуалізація – це активний процес перетворення, стиснення, згортання інформаційного матеріалу в наочний образ, що вимагає не тільки відтворення зорового образу, а і його конструювання.

Дослідники звертають увагу на зручність, доступність і перевагу використання візуалізації в поданні навчальної інформації, її розвивальну роль у підтримці психічних процесів учня в ході виконання навчальних дій. Оскільки в результаті застосування візуальних образів активізуються емоційно-образні компоненти мислення, забезпечується когнітивне структурування змісту знань, когнітивне моделювання елементів структури діяльності і процесів взаємодії об'єктів, а також здійснюється конструювання нових образів і візуальних форм, необхідних для вивчення та розуміння навколишньої дійсності і загальнолюдських цінностей.

Проте найголовнішим є те, що візуалізація стимулює в учня осмислення, узагальнення, уточнення сприйманих образів, забезпечує повноту і цілісність їх сприйняття. Така думка є важливою, оскільки вивчення шкільних предметів на вербальному рівні не створює в учня досить адекватного уявлення про розглядувані об'єкти і явища.

Із впевненістю можна сказати, що в початковій школі більшість дітей якнайкраще сприймає саме візуальну інформацію – вона швидше систематизується, а кольорові образи завдяки включенню емоційної складової краще сприймаються.

Отже, візуалізація – це створення та представлення графічного образу текстової чи математичної інформації, що робить її наочною, а отже, зручнішою для аналізу та осмислення. Візуальне оформлення допомагає логічно структурувати будь-яку інформацію, що сприяє швидкому та ефективному засвоєнню навчального матеріалу.

У своїй діяльності вчитель початкових класів майже на всіх уроках може використовувати такі технології візуалізації:

Скрайбінг. Це метод розповіді чи пояснення, що супроводжується паралельним створенням схематичних малюнків, які відтворюють ключовий зміст сказаного. Завдяки залученню цього прийому можна, розповідаючи про будь-що, підкріплювати сказане графічно у максимально зрозумілому і привабливому для слухача форматі. Тому для створення яскравої картинки залучаються різноманітні типи зображень – малюнки, піктограми, символи, окремі ключові слова (написи, гасла), схеми, діаграми тощо.

Інтелект- карти (ментальні карти). Це універсальний спосіб організації інформації, адаптований для максимально продуктивного сприйняття мозком. Технологія вчить мислити у новій площині, залучаючи до активної роботи обидві півкулі мозку [6]. Думки та висновки викладаються у зручному форматі, з довільним додаванням малюнків та інших допоміжних елементів. Найпопулярніша схема містить декілька складових: ключові слова з теми,

графічні зображення, стрілки, що поєднують між собою різні блоки. Все це покликає формувати інтуїтивне сприйняття інформації.

Інтерактивні книги. Останнім часом формат інтерактивної книги набирає все більше популярності в Україні. Текст, доповнений 3D моделями, аудіо, відеоматеріалами та тематичними анімаціями здатен більше зацікавити дитину, а отже запам'ятовується надовго.

Як це працює? При дотику до екрану відповідні елементи починають певним чином рухатись. У такий спосіб кожен учасник, маючи доступ до додатку на мобільному телефоні, може бути не лише слухачем, а й відчути себе активним учасником певних подій. Багато сучасних підручників містять QR коди, які доповнюють зміст певної теми, тому дитина має змогу ознайомитися із рекомендованою інформацією через сканування коду.

Хмари слів. Це візуальне відтворення списку слів, міток чи категорій на єдиному спільному зображенні, який успішно можна використати в навчальній роботі. За допомогою таких хмар можна візуалізувати термінологію з певної теми у більш наочний спосіб. Кольорова хмара зі слів приковує погляд до об'єкта і змушує зосередитися на конкретних понятійних категоріях. Хмара містить в собі як візуальну інформацію, так і змістовне навантаження – сам текст. Це сприяє більш ефективній роботі з інформацією.

Лепбук – це інтерактивна тематична тека, саморобна паперова книга з кишенями, рухливими деталями. Майже кінцевий етап самостійної дослідницької роботи для того, хто навчається. Лепбук створюється самостійно у довільній формі. Процес створення лепбуку – це індивідуальний та креативний підхід до систематизації навчального матеріалу, який дозволяє структурувати отриману інформацію, використовуючи творчий потенціал особистості. Це, в свою чергу, сприяє поглибленню, закріпленню та систематизації отриманої інформації.

Інтернет-меми. Це будь-яка інформація, подана лаконічно і дотепно, щоб привернути увагу користувачів Інтернету. Вона відтворює певне ставлення до подій чи обставин. Найпопулярнішими є інтернет-меми у форматі зображення

із влучним жартівливим текстовим поясненням. Тривалий час вважалося, що їх використовують у мережі тільки з розважальною метою, проте доведено, що у навчанні вони теж є доволі ефективними [2].

Комікси – це послідовність малюнків, зазвичай з короткими текстами, які створюють певну зв'язну розповідь. Дидактичний потенціал коміксів обумовлений його наочністю. Комікс, як поєднання малюнка та тексту, дозволяє розставити необхідні акценти в сприйнятті образу, події, явища та сфокусувати увагу людини на головному.

Буктрейлер. Це короткий відеоролик, що відтворює у довільній формі розповідь про певну книгу. Створюється за аналогією до трейлерів у кіно. Як правило, такий метод роботи використовують для підвищення зацікавленості у прочитанні книги. Що прикметно, буктрейлер може робити і вчитель, і учні, залежно від того, яка мета переслідується виконанням роботи. Найбільш цікава його особливість – у специфічній подачі інформації, здатної інтригувати [2].

На цей час існує багато безкоштовних сервісів, які вже мають готові набори візуальних дидактичних засобів або дозволяють вчителю створювати власноруч необхідні додатки й для цього педагогу не обов'язково мати навички програмування, оскільки дані сервіси інтуїтивно зрозумілі, зручні та прості у використанні. Сьогодні такими популярними сервісами є LearningApps, Youtube, Microsoft Power Point, WordClouds, PowToon, Coggle, GoAnimate, сервіси Google та багато інших.

Слід розуміти, що наочне спостереження – це пасивний процес, а візуалізація є активним процесом.

Використання візуалізації в навчальному процесі вимагає від вчителя певної підготовки. До створення і застосування візуальних матеріалів у навчальному процесі необхідний усвідомлений підхід, і слід урахувати особливості функціонування психіки учнів та їх психологічні особливості. Використовуючи у процесі навчання візуалізацію, педагог впливає на психіку учня через сприйняття і в першу чергу змінює його стан.

Потрібно усвідомлювати, що використання технологій візуального впливу на людину – потужний засіб психічного впливу, і відповідальність за наслідки застосування програмних продуктів лежить на вчителю, який їх використовує.

Використання технологій візуалізації сприяє розв'язанню однієї з головних проблем сучасної освіти, а саме стимулювання інтересу до навчання та розвиток пізнавального інтересу, оскільки традиційні навчальні посібники не в повній мірі відповідають вимогам «цифрових дітей», які прагнуть встигнути все і відразу, і швидко абстрагуються від нецікавих моментів [12].

Аналізуючи досвід застосування візуалізації в освітньому процесі, презентований у статті, можна дійти висновку, що процеси поширення технологій візуалізації відбуваються стрімко. Це зумовлює необхідність всебічного вивчення можливостей застосування візуалізації та ефективність таких засобів у навчанні учнів початкових класів. Сучасні візуальні технології дають великі можливості вчителю зробити для дитини складне простим і доступним.

Виходячи із положень Нового стандарту освіти, учень має сам ставити і вирішувати проблеми, розуміти, для чого він вчиться, вміти знаходити інформацію, розмірковувати над нею, аналізувати, узагальнювати і систематизувати, а ще вміти спілкуватися, оцінювати себе та інших. За допомогою вище описаних технологій візуалізації учні мають змогу краще засвоїти і в подальшому використовувати отриману інформацію, розвивати комунікативні навички, проявляти креативність, вміти планувати. Такі форми роботи будуть цікавими інструментами для вивчення всіх предметів в початковій школі і не тільки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Борисенко В. Інформаційна графіка на уроках української мови. *Українська мова і література в школах України*. 2017. № 2.С. 17–20.
2. Візуалізація – сучасна стратегія навчання. URL: <http://nmc-ptp.zp.ua/vizualizatsiia-suchasna-stratehiia-navchannia/>
3. Візуальні методи навчання. URL: http://posibnyk.nus.org.ua/wp-content/uploads/2018/11/HANDOUT-for-trainers_TOT-Sept-2018_corrected-final1-1-102-104.pdf

4. Житеньова Н. В. Технології візуалізації в сучасних освітніх трендах. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2016 № 2. С.170–177.
5. Майстер-клас на тему «Скетчноутинг і скрайбінг як технології візуалізації навчальної інформації». URL: https://lbkonenko.blogspot.com/2023/04/blog-post_81.html
6. Онищенко В. В. Використання методу інтелект-карт на уроках у 1-му класі. Фрагменти уроків. *Початкове навчання та виховання*. 2018. № 33. С. 2–5.
7. Сорока Т. В. Скрайбінг як сучасна форма візуалізації навчального матеріалу. *Англійська мова та література*. 2015. № 16/18. С. 5–7.
8. Стасенко В. Г. Обговорюємо... Рекомендуємо... Тлумачимо... Нововведені терміни та поняття в оновленій програмі для початкових класів. *Початкове навчання та виховання*. 2017. №22/24. С. 9–26.
9. Тихонова Т. Інфографіка як інформатична технологія візуалізації навчальних матеріалів. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*. 2015. № 2/3. С. 20–27.
10. Чадукова О. Інтегрований урок з використанням інтелект-карти у 3 класі. *Початкова школа*. 2019. № 2. С. 14–15.
11. Черевань М. А. Як візуалізація заохочує до читання. *Педагогічна майстерня*. 2019. № 8. С. 9–10.
12. Юрченко С. Л. Візуалізація в освітньому процесі. URL: <https://naurok.com.ua/stattya-vizualizaciya-v-osvitnomu-procesi-198344.html>
13. Яценко Н. А. Скетчноутинг та комікси на уроках. *Педагогічна майстерня*. 2018. №5. С. 21–23.

УДК 37.015 **УДК 37.015** **УДК 37.015** **УДК 37.01**

Корман Марія Михайлівна,

кандидат історичних наук, доцент кафедри психології і педагогіки та інклюзивної освіти Тернопільського комунального інституту післядипломної педагогічної освіти, м. Тернопіль

ЕМОЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК ОСНОВА ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ В УЧНІВСЬКОМУ КОЛЕКТИВІ

В умовах сьогодення загострилась потреба в більш тонкому підході до навчання та виховання, виникла необхідність володіння педагогами не тільки професійними навичками, а й навичками спонукання до росту та розвитку учнів, допомоги у становленні та самореалізації, що зумовлює гармонійний розвиток особистості, її ефективну соціальну адаптацію. Такі умови реалізуються за умови сприятливого психологічного клімату в учнівському колективі, який визначається реальними взаєминами між самими учнями, між учнями та педагогом, який ґрунтується на суб'єктивних думках і ставленні до окремих особистостей, до групових норм і цінностей сформованих у даному колективі.